

VAD SÖKER UNGDOMAR I IDROTTE?

– En studie av högstadiel elever i Kalmar –

av

**Stig Elofsson
Birgit Gustavsson-Florå**

Forskningsenhetens förord

Fritid Stockholm driver tillsammans med sociologiska institutionen och institutionen för socialt arbete projektet "Resursutnyttjande och effekter av offentlig bedriven verksamhet på fritidsområdet". Medel till projektet har bl a utgått från Delegationen för social forskning och en rad enskilda kommuner.

Inom ramen för vårt projekt har studier genomförts i ett 20-tal kommuner under perioden 1991-1994. Varje deltagande kommun har själv betalt sin del av forskningen.

Det närmaste året kommer vi speciellt att studera den svenska idrottsrörelsen. I ett första steg presenterar Stig Elofsson tre forskningsredovisningar. I ett andra steg kommer en större forskningsrapport om svensk idrott att ges ut.

I denna första forskningsredovisning från forskningsenheten om svensk idrott analyseras vilka värden ungdomarna söker när de idrottar. För innehållet i rapporten svarar Stig Elofsson och Birgit Gustavsson-Florå själva.

Stockholm den 24 mars 1994

Ulf Blomdahl
Forskningsledare
Fritid Stockholm

© Författarna och Fritid Stockholm
ISBN 91-86768-46-8

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
UNDERSÖKNINGSGRUPPEN	2
VAD TYCKER MAN ÄR VIKTIGAST ATT GÖRA I IDROTTSFÖRENINGEN?	3
HUR SKILJER SIG POJKAR OCH FLICKOR?	7
VAD BETYDER OLIKA BAKGRUNDSFAKTORER?	8
SAMBAND MED ANDRA BAKGRUNDSFAKTORER	12
1. Ålderns betydelse	12
2. Invandraranknytning	13
3. Val av kurs i matematik och engelska i kombination med språk som tillval eller ej	14
4. Hur inverkar typ av idrott?	16
5. Hur ser det ut i några enskilda idrottsgrenar?	17
SAMMANFATTNING	19

INLEDNING

Den svenska idrottsrörelsen har till mål att både bereda de många ungdomarna möjlighet till idrottslek och gemenskap och skapa en framgångsrik elit. Idrottsprofessor Lars-Magnus Engström (1) talar om att idrotten har ett egenvärde när både idrottsklubbarna och ungdomarna är inriktade på lek, välbehag och "flyt". Är idrotten inriktad på tävlan och segrar i dag och i framtiden talar Engström om idrottens investeringsvärde.

Engström m fl forskare menar att idrottsföreningarna under de senaste åren har lagt en allt större vikt på investeringsvärdet.

I den här uppsatsen ställer vi frågan vilka värden ungdomar i Kalmar söker när de är med i idrottsförening. Är det viktigaste att få tävla och bli bäst eller är det viktigaste att få träna med kompisar och uppleva gemenskap blir en av de frågor vi söker ge svar på. Speciellt inriktar vi oss också på att studera skillnader mellan pojkar och flickor.

UNDERSÖKNINGSGRUPPEN

Den här aktuella undersökningen har genomförts på högstadiet i Kalmar under hösten 1991. Elever från samtliga tre årskurser på högstadiet har deltagit och sammanlagt har 482 elever - 248 pojkar och 234 flickor - besvarat enkäten. I den här rapporten arbetar vi endast med de elever som är med i idrottsförening. Bland pojkarna är 61 % (152 stycken) medlemmar, bland flickorna 47 % (109 stycken).

Ser vi till de ungdomar, som är medlemmar i idrottsförening särskiljer de sig genom att i något högre utsträckning komma från familjer med bättre materiella resurser (skillnaden är dock ganska liten), att andelen med invandraranknytning är något lägre samt (främst) genom att flera har valt särskild kurs i både matematik och engelska. Detta stämmer väl med den bild man får från andra fritidsstudier.

Syftet med rapporten är att studera vad det är för värden ungdomar på högstadiet söker inom idrottsföreningarnas ram. Speciellt kommer vi att inrikta oss på att undersöka vad det finns för samband mellan vilka värden ungdomarna söker och ett antal bakgrundsvariabler - kön, familjens materiella situation, invandraranknytning och val av kurs i skolan. Inriktningen är att främst få en första bild av vilka värden ungdomarna söker och hur mer grundläggande bakgrundsvariabler kan tänkas inverka på dessa.

VAD TYCKER MAN ÄR VIKTIGAST ATT FÅ GÖRA I IDROTTSFÖRENINGEN?

För att fånga upp attityderna hos de elever, som är medlemmar i idrottsförening har dessa fått ange vad de främst söker genom att besvara fråga.

Hur viktigt tycker Du det är att få göra följande saker i Din idrottsförening?

I anknytning till frågan får eleverna ta ställning till sammanlagt tolv påståenden. I tabell 1 redovisar vi hur dessa utformats samt hur de som är medlemmar i idrottsförening har svarat.

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte viktigt
Att träffa kompisar	52	40	5	3
Att vinna	18	32	36	14
Att tävla	34	36	21	9
Att träna	73	23	2	2
Att påverka hur träningen bedrivs	20	46	24	9
Att alltid spela med bästa laget	8	18	39	36
Att få bra kondition	63	28	7	3
Att åka på läger och cuper	30	38	21	11
Att bygga upp min kropp	42	35	17	6
Att lära mig nya saker	67	25	7	2
Att ha kul	90	10	0	0
Att uppleva gemenskap	70	24	6	1

Tabell 1. Skäl till att vara med i idrottsförening. Svarsfördelning för medlemmar i idrottsförening.

Vi kan ju se att "att ha kul", "att träna", "att uppleva gemenskap" och "att lära nya saker" är det som de flesta tycker är viktigt. Däremot är det färre som tycker "att spela i bästa laget", "att vinna" är så viktigt.

Som man kan se innefattar alternativen både en prestationsinriktad inställning och också en mera "socialt inriktad" inställning. Man kan främst delta för att tävla och vinna men man kan också främst delta för att träffa kamrater och uppleva gemenskap. En analys av sambanden mellan svaren (genomförd med faktoranalys (2)) visar också på att vissa alternativ hänger samman. Denna analys plockar fram tre, möjligen fyra faktorer, som tillsammans i huvudsak kan sammanfatta svaren. Dessa faktorer är

- En första faktor - vilken förklarar 46 % av variationen - som binder samman "att vinna", "att tävla" och "att alltid spela i bästa laget".
- En andra faktor (förklarar 27 %) som knyter ihop "att bygga upp min kropp" med "att få bra kondition".
- En tredje faktor (förklarar 14 %) vilken innefattar "att ha kul" och "att uppleva gemenskap".
- En fjärde faktor (förklarar 9 %) som kopplar ihop "att lära sig nya saker" med "att träna".

Utanför dessa fyra faktorer hamnar de tre kvarvarande frågorna, nämligen "att påverka hur träningen läggs upp", "att åka på läger och cuper" samt "att träffa kompisar". Mellan dessa tre finns en viss koppling, men här är det väl mycket tveksamt om man kan tänka sig att de tre frågorna står för någon speciell inriktning.

Det är viktigt att notera - innan vi tolkar dessa resultat - att ordningen mellan faktorerna ovan inte har att göra med vad ungdomarna tycker är viktigast. Faktorerna uttrycker snarare hur eleverna uppfattar syftet med att vara med i idrottsförening. De kan sedan - i mer eller mindre utsträckning - ta ställning för eller mot dessa mål. De tre första faktorerna tycks ganska klart ange tre mål med deltagandet. Det första målet handlar om att tävla, att vinna. Det andra gäller frågan om att bygga upp sin kropp, att skaffa sig kondition. Dessa båda faktorer tycks i hög utsträckning handla om olika aspekter av det som Engström kallar investeringsvärde. Och slutligen ser man som ett tredje mål att ha kul och att uppleva gemenskap - idrottens sociala värde. Utifrån detta verkar det kanske ganska naturligt att övriga frågor inte bildar något lika tydligt mönster. Att träna och lära sig nytt ser man kanske mindre som ett eget mål, mera som medel för att uppnå de tre målen. Och det övriga - att

påverka träningen, att träffa kamrater, att åka på läger, cuper - kan i och för sig vara viktigt men utgör knappast någon kärna då det gäller skälen för att vara med i idrottsförening.

Vi kommer senare att mera i detalj redovisa svaren men det känns ändå nödvändigt att redan här ge en översiktlig bild av vilken betydelse ungdomarna lägger vid olika skäl till att vara med. Det är ganska uppenbart att man i en sådan redovisning måste ta hänsyn till kön. I tabell 2 nedan redovisar vi hur stor andel av pojkarna resp flickorna, som svarat att de upplever det angivna skälet som viktigt. I tabellen har vi valt att placera alternativen med utgångspunkt från hur viktiga eleverna tycker att de olika skälen är.

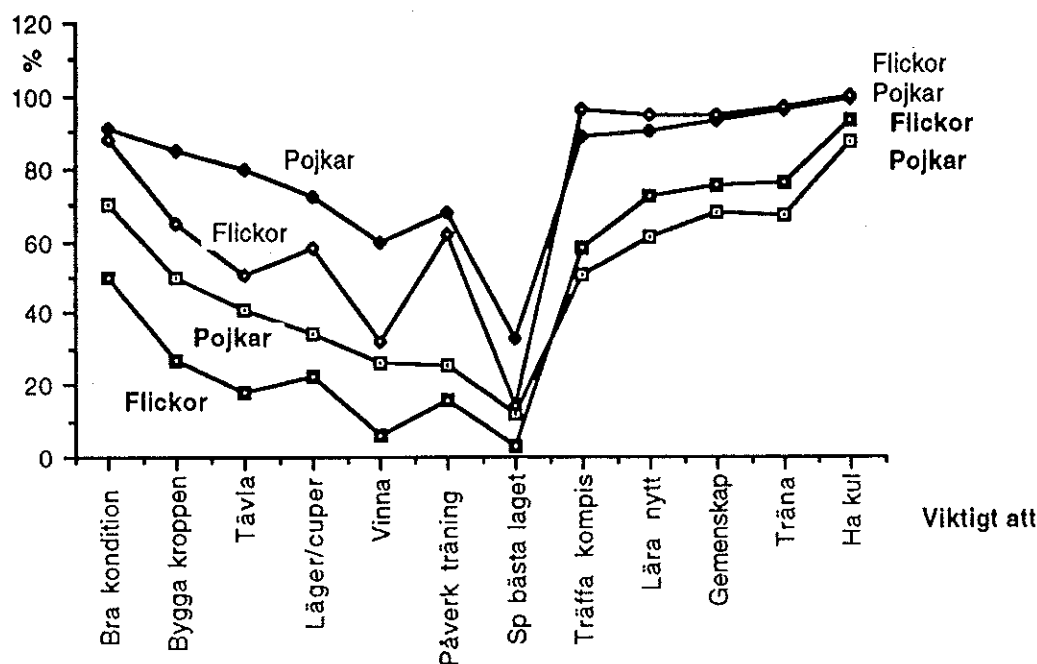
	Andel (%), som svarat att det är			
	Mycket viktigt		Mycket eller ganska viktigt	
	P	F	P	F
Att ha kul	87	93	99	100
Att uppleva gemenskap	68	75	93	95
Att träna	67	76	96	97
Att lära mig nytt	61	72	90	95
Att få bra kondition	70	50	91	88
Att träffa kamrater	51	58	89	96
Att bygga upp min kropp	50	27	85	65
Att tävla	41	18	80	51
Att åka på läger/cuper	34	22	72	58
Att påverka hur träningen bedrivs	25	16	68	62
Att vinna	26	6	60	32
Att alltid spela med bästa laget	12	3	33	14

Tabell 2. Andel (%) av pojkar resp flickor, som anger att olika skäl till att vara med i idrottsförening är viktiga resp ganska viktiga.

Vi finner här "att ha kul" och "att uppleva gemenskap" är det syfte, som blir viktigast inte minst bland flickorna. Efter detta följer "att träna" och "att lära sig nytt" - kanske mera medel än mål. Nära detta kommer - speciellt bland pojkarna - önskan att få kondition och att bygga upp sin kropp. Tävlingsmomentet - speciellt med inriktning på att vinna - får ett betydligt lägre stöd. Vi skall dock inte glömma bort att 80 % av pojkarna säger att det är mycket eller ganska viktigt att tävla och 60 % anser att det är viktigt att vinna. Bland flickorna tycker betydligt färre att detta är viktigt.

HUR SKILJER SIG POJKAR OCH FLICKOR?

Vi har ju redan konstaterat att det finns skillnader mellan pojkar och flickor när det gäller skälen till att vara med i idrottsförening. Låt oss nu se lite närmare på hur skillnaderna ser ut. I figur 1 har vi rangordnat alternativen efter skillnaden mellan könen. Längst till vänster kommer de skäl som pojkar anger som viktigare, längst till höger de skäl, som flickor anger som viktigare.



Figur 1. Hur viktigt det är att få göra olika saker i idrottsförening uppdelat på kön. Heldragna linjer anger andel, som tycker det är mycket viktigt. Streckade linjer anger andelen, som tycker det är mycket eller ganska viktigt.

De största och tydligaste könsskillnaderna uppträder då det gäller att tävla och vinna resp att bygga upp sin kropp och att få bra kondition. I båda fallen är det pojkarna som oftare framhäver detta som viktigt. Flickorna tycker däremot något oftare att det är viktigt att ha kul och att uppleva gemenskap resp att träna och lära sig nytt. Här är dock skillnaden mellan pojkar och flickor mindre. Den mest framträdande könsskillnaden handlar alltså om pojkarnas starkare tävlingsinriktning och större intresse för att bygga upp kroppen. Men vi skall komma ihåg att ha kul och att uppleva gemenskap är det som placeras högst både bland pojkar och flickor.

VAD BETYDER OLIKA BAKGRUNDSFAKTORER?

Innan vi mera i detalj går in på hur sambanden med olika bakgrundsvariabler ser ut är det naturligt att undersöka i vilken utsträckning det finns några (statistiskt) märkbara skillnader. Som bakgrundsvariabler ser vi här kön, ålder, familjens materiella resurser (3), invandraranknytning, val av kurs i skolan, typ av idrott (individuell eller lagidrott) samt vilka idrottsgrenar man ägnar sig åt. För att få ett mått på familjens materiella resurser utgår vi från bostadsförhållande samt tillgång till bil, båt och sommarstuga. Med hjälp av dessa uppgifter klassificeras familjerna i fem grupper - från familjer med mycket goda till familjer med små resurser. Invandraranknytning analyseras med utgångspunkt från hur många av föräldrarna som är födda utomlands. Indelning av eleverna efter val av kurs utgår från om man valt särskild eller allmän kurs i matematik och engelska samt om man har språk som tillval eller ej. I avsnittet "Samband med andra bakgrunsfaktorer" ges en mer detaljerad beskrivning av dessa variabler.

Sambanden med avseende på dessa variabler (med undantag av typ av idrott) har vi studerat med variansanalys (4). I denna analys har vi både studerat huvudeffekter och samspelseffekter mellan kön och de övriga variablerna.

I tabell 3 redovisas förekomst av signifikanta huvudeffekter. I den utsträckning det förekommer signifikanta samspelseffekter redovisas dessa i en not.

	Kön	Årskurs	Materiella resurser	Invandrar bakgrund	Val av kurs (2)
Att ha kul	p=0.08				
Att uppleva gemenskap					
Att träna	p=0.09	p=0.06			
Att lära mig nytt	*	*		p=0.07	
Att få bra kondition	**				p=0.08
Att träffa kamrater					
Att bygga upp min kropp	***			* (1)	*
Att tävla	***				
Att åka på läger/cuper	*				
Att påverka hur träningen bedrivs		**		p=0.05	
Att vinna	***			**	
Att alltid spela med bästa laget	***				

(1) En signifikant samspelsterm mellan kön och invandrabakgrund.

(2) Val av kurs i matematik och engelska (allmän/särskild) samt om man valt språk som tillval eller ej.

Tabell 3. Förekomst av signifikanta huvudeffekter vid variansanalys av elevernas svar på frågan om vad de anser är viktigt att göra i idrottsförening. Undersökningsgruppen utgörs av de ungdomar, som är medlemmar i idrottsförening.

Av tabell 3 framgår tydligt att det är könsskillnaderna som är helt dominerande. Endast i tre fall - att uppleva gemenskap, att träffa kamrater samt att påverka hur träningen läggs upp - tycks det inte finnas några tecken på skillnad mellan könen. I ytterligare två fall - att ha kul och att träna - blir skillnaden mellan pojkar och flickor inte signifikanta men ändock finns det tecken på att det kan finnas vissa könsskillnader. I övrigt blir könsskillnaderna signifikanta, dvs vi kan säga att det finns tydliga skillnader mellan pojkar och flickor när det gäller inställning till tävlingsmomentet (den första faktorn) liksom då det gäller att bygga upp sin kropp, att få bra kondition (den andra faktorn). Däremot är det mera tveksamt om det finns könsskillnader när det gäller det tredje målet - att ha kul och att uppleva gemenskap. I varje fall handlar det här om mera marginella skillnader mellan pojkar och flickor.

Då det gäller de övriga bakgrundsfaktorerna förefaller det utifrån tabell 3 mera att handla om enstaka samband. Åldern tycks sålunda ha betydelse för hur viktigt man tycker det är att lära sig nytt och att påverka hur träningen läggs upp. Det finns också en tendens till att åldern kan påverka hur viktigt det är att träna. Det verkar alltså inte vara så att åldern påverkar de tre huvudmålen. Däremot tycks den ha betydelse för inställning till träningen.

Det får väl ses som en smula förvånande att vi inte får några samband med familjens materiella resurser. Vi vet ju att de ekonomiska resurserna påverkar ungdomarnas handlande - flera av ungdomarna från familjer med goda resurser väljer ju t ex särskild kurs i matematik och engelska, flera engagerar sig i instrumentellt inriktade fritidsaktiviteter (som t ex kommunala musikskolan). Förklaringen till att vi inte finner några samband kan bero på att medlemskap i idrottsförening i sig innebär en selektion. Skillnader mellan olika ekonomiska grupper finner vi då det gäller att gå med i idrottsförening, när man väl är med så blir skillnaden i attityd inte särskilt stor. Ett likartat fenomen har vi tidigare funnit då det gäller val av kurs i matematik och engelska och socialgrupp. Ser vi till ungdomar som valt särskild kurs i båda ämnena så blir socialgruppskillnaderna inte så stora medan socialgruppskillnader är betydande om vi ser till de elever som valt allmän kurs i bägge ämnena. Medlemskap i idrottsförening kan antagligen sägas innebära både en selektion och att man tar till sig vissa gemensamma mål inom idrottsrörelsen. Dessa mål kan sedan tänkas ligga nära de värderingar ekonomiskt starka grupper har. I detta fall kan vi tala om att ungdomar från sämre ställda ekonomiska grupper accepterar eller fostras till dessa värderingar. Men det kan också vara så att det allmänt inte finns så stora skillnader mellan grupperna när det gäller värderingar. Vi har tidigare funnit att det endast blir svaga samband mellan familjens materiella resurser och vad ungdomar är intresserade att göra på fritiden resp vilka upplevelser de söker på fritiden,

I några fall kommer invandrarbakgrund in som en ytterligare förklarande faktor. Detta gäller för "att vinna", "att bygga upp kroppen" och det finns också tecken på att det kan gälla för "att lära nytt" samt "att påverka hur träningen läggs upp". Här är det svårare att direkt se ett tydligt mönster innan man närmare analyserat hur skillnaderna ser ut. För val av kurs i matematik och engelska kombinerat med språk som

tillval eller ej får vi få samband. Vi kan konstatera att det finns samband när det gäller hur viktigt det är att träffa kompisar, möjligen finns det också ett samband när det gäller hur viktigt man anser det vara att få bra kondition.

SAMBAND MED ANDRA BAKGRUNDSFAKTORER

Variansanalysen antyder ju att de övriga bakgrundsfaktorerna - ålder, ekonomiska resurser, invandrarbakgrund samt val av kurs i matematik och engelska - spelar en mera marginell roll än kön då det gäller vilka skäl man ger till att vara med i idrottsförening. Troligen handlar det här också om ett selektionsfenomen - tycker man inte att man delar de "centrala värderingarna inom idrotten" går man inte med i idrottsförening eller så går man ur denna. Man måste därför fråga sig om de svaga sambanden står för homogenitet i värderingar. Det utrymme som finns för olikheter relateras i hög grad till kön.

Nedan kommer vi att presentera och diskutera de samband som förekommer. Vi kommer också att se lite närmare på om det finns olikheter mellan olika typer av idrotter (lagidrott kontra individuell idrott) resp mellan olika idrottsgrenar.

1. Ålderns betydelse.

Då vi studerar ålderns betydelse måste vi komma ihåg att högstadiet ju bara berör tre år av ungdomarnas liv - alltså en relativt kort period under deras uppväxt. I gengäld kan man säga att det handlar om en ganska dramatisk period.

Variansanalysen antyder att det kan finnas ålderskillnader när det gäller tre skäl - att träna, att lära sig nytt och att påverka hur träningen läggs upp. I tabell 4 redovisar vi hur stor andel bland pojkar och flickor, som angett att dessa skäl är mycket viktiga.

Det är mycket viktigt att	Pojkar Årskurs			Flickor Årskurs		
	7	8	9	7	8	9
Att lära mig nytt	71	62	44	81	72	62
Att träna	79	59	65	84	70	76
Att påverka hur träningen läggs upp	20	33	14	11	23	12

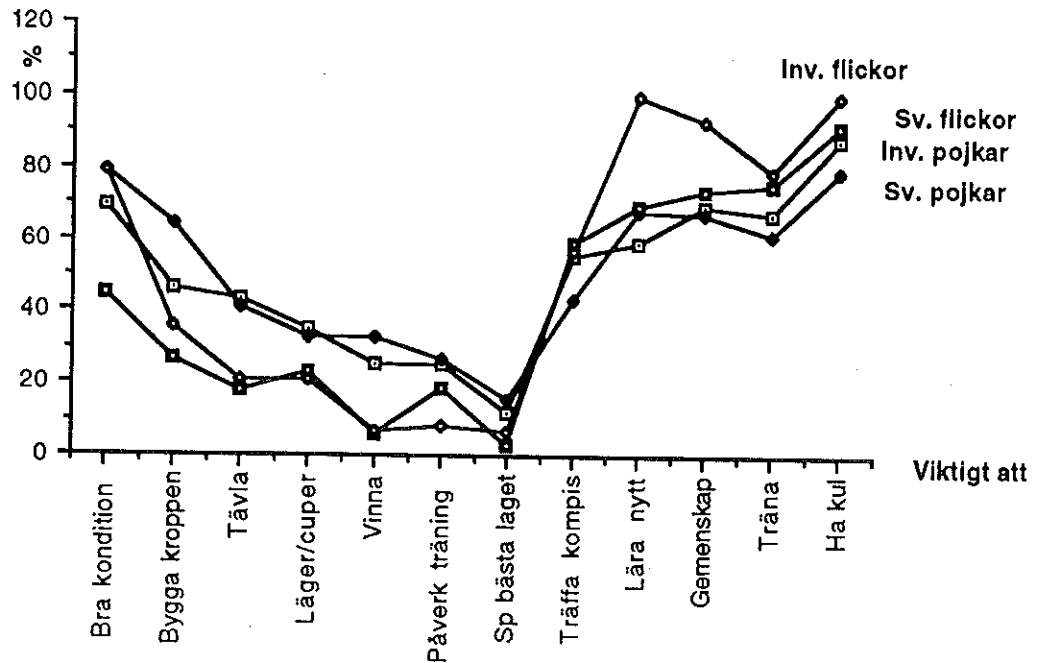
Tabell 4. Andel (%), som anger att det är mycket viktigt i idrottsförening att lära sig nytt, att träna resp att påverka hur träningen läggs upp efter årskurs och kön.

I samtliga fall tycks sambanden vara likartade bland pojkar och bland flickor. Att lära sig nytt blir ett mindre viktigt skäl när man blir äldre. Att det är viktigt att träna framhävs främst i årskurs 7 och är minst betydelsefullt i årskurs 8.

2. Invandraranknytning.

I denna undersökning studeras invandraranknytning genom frågan om föräldrarna är födda utomlands eller i Sverige. Ungefär 15 % av eleverna har bägge föräldrarna födda utomlands. Vi får tre grupper - ungdomar, vars bägge föräldrar är födda i Sverige, ungdomar med en förälder född utomlands och ungdomar med bägge föräldrarna födda utomlands. I analysen studeras invandraranknytningens betydelse genom en jämförelse mellan den första och den sista gruppen. Mellangruppen (ungdomar med en förälder född utomlands) faller ur ramen av flera skäl, där det starkaste helt enkelt är att gruppen är alltför liten för att kunna studeras.

Variationsanalysen antyder att invandraranknytning kan inverka i fyra fall - att lära mig nytt, att bygga upp min kropp, att påverka hur träningen läggs upp och att vinna. Som synes berör det flera av de faktorer vi tidigare funnit, nämligen tävlingsinriktningen, att bygga upp kroppen, träningen. Detta innebär att jämförelsen bör inriktas på hela svarsmonstret.



Figur 2. Hur viktigt det är att få göra olika saker i idrottsförening efter kön och invandraranknytning. Andel (%) som anser att resp skäl är mycket viktigt.

Det som starkast framträder i figur 2 är väl den tydliga skillnaden mellan pojkar och flickor, vilken framträder både bland "svenska ungdomar" och "invandrarungdomar". Ser vi till invandraranknytning tycks skillnaden beröra både frågan om att bygga upp sin kropp, träningens betydelse och att ha kul och uppleva gemenskap. Däremot tycks knappast invandraranknytning ha någon större betydelse för tävlingsinriktningen. Invandrarungdomar säger oftare att det är viktigt att bygga upp kroppen, att träna och lära sig nya saker liksom att ha kul och uppleva gemenskap.

3. Val av kurs i matematik och engelska i kombination med språk som tillval eller ej.

Man skulle väl vänta sig kursvalet skulle inverka på skälen att vara med i idrottsförening i flera avseenden. Man tycker ju att vi borde få samband med hur viktigt man tycker det är att tävla, att bygga upp kroppen, att ha kul och att träna. Det är möjligt att detta gäller men i så fall tycks det mera handla om att välja bort idrottsförening. I realiteten får vi få samband - de handlar om att få bra kondition och att bygga upp kroppen.

I tabell 5 redovisas andelen, som anser att detta är mycket viktigt uppdelat efter kön och val av kurs i matematik och engelska.

Val av kurs i matematik/ engelska samt språk som tillval eller ej	Andel (%), som anger att det i idrotts- förening är viktigt att	
	Få bra kondition	Bygga upp sin kropp
<u>Pojkar</u>		
Allmän båda ämnena, ej språk	50	33
Blandat	78	52
Särskild i båda ämnena, språk	71	53
<u>Flickor</u>		
Allmän båda ämnena, ej språk	(44)	(30)
Blandat	48	19
Särskild i båda ämnena, språk	51	30

Tabell 4. Andel (%) av ungdomarna, som anger att det är viktigt att få bra kondition och att bygga upp sin kropp efter kön samt val av kurs i matematik/engelska i kombination med om man valt språk som tillval eller ej.

Då det gäller hur viktigt man tycker det är att få bra kondition verkar mönstret ganska klart - de, som valt allmän kurs i bägge ämnena och ej språk som tillval anser det mindre viktigt. Särskilt tydligt markeras detta bland pojkar. Vi får också samma mönster bland pojkar när det gäller betydelsen av att bygga upp sin kropp.

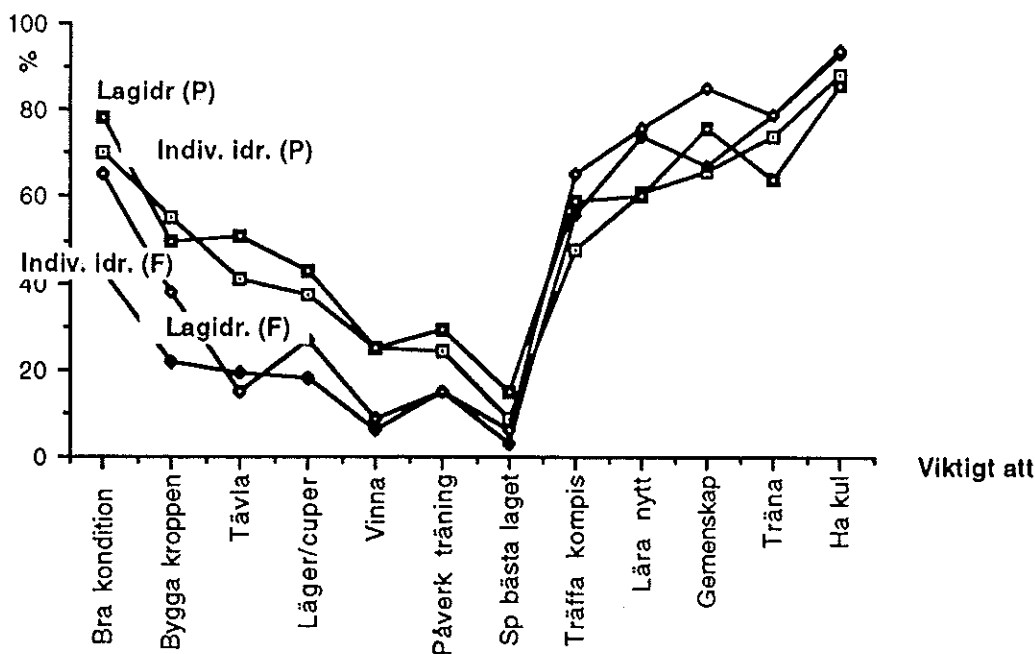
Bland flickorna blir dock mönstret här mera oklart - det är de som valt blandat som anger det som minst viktigt. Skall man sammanfatta bilden tycks det mest handla om att pojkar som valt allmän kurs i båda ämnena och ej språk - dvs är mindre teoretiskt inriktade - tycker det är mindre viktigt att bygga upp kroppen och att få kondition. Det finns en tendens till likartade skillnader bland flickor men här handlar det om betydligt mindre skillnader.

4. Hur inverkar typ av idrott?

En intressant fråga är hur skälen för att vara med i idrottsförening samvarierar med vilken idrott man ägnar sig åt. Vad som är orsak och verkan är det givetvis mycket svårt att avgöra. Det kan både handla om att individens önskemål påverkar valet av idrottsgren och att man påverkas i sina attityder då man ägnar sig åt en viss idrottsgren.

Det förefaller ganska naturliga att börja med att jämföra individuell idrott med lagidrott. Av pojkarna, som är med i idrottsförening, ägnar sig 48 % åt lagidrotter och 75 % åt individuella idrotter. Bland flickorna, som är med i idrottsförening, ägnar sig 32 % åt lagidrotter och 75 % åt individuella idrotter. Vi kan alltså se att individuella idrotter dominerar men också att det är betydligt vanligare att pojkar ägnar sig åt lagidrott samt både lagidrott och individuell idrott.

I figur 3 redovisas svarsmönstret för de ungdomar som ägnar sig åt individuell idrott resp för de som ägnar sig åt lagidrott. Liksom tidigare skiljer vi mellan pojkar och flickor.



Figur 3. Hur viktigt det är att få göra olika saker i idrottsförening efter kön och typ av idrott. Andel (%) som anger att resp. skäl är mycket viktigt.

Liksom tidigare framträder skillnaden mellan könen som mera avgörande än vilken typ av idrott man ägnar sig åt. Den mest intressanta skillnaden mellan lagidrott och individuell idrott tycks gälla hur viktigt det är för flickor att få bra kondition och bygga upp kroppen. Flickorna, som ägnar sig åt lagidrott tycker detta är viktigare än de flickor, som sysslar med individuell idrott. I övrigt tycks det handla om ganska marginella skillnader.

5. Hur ser det ut i några enskilda idrottsgrenar?

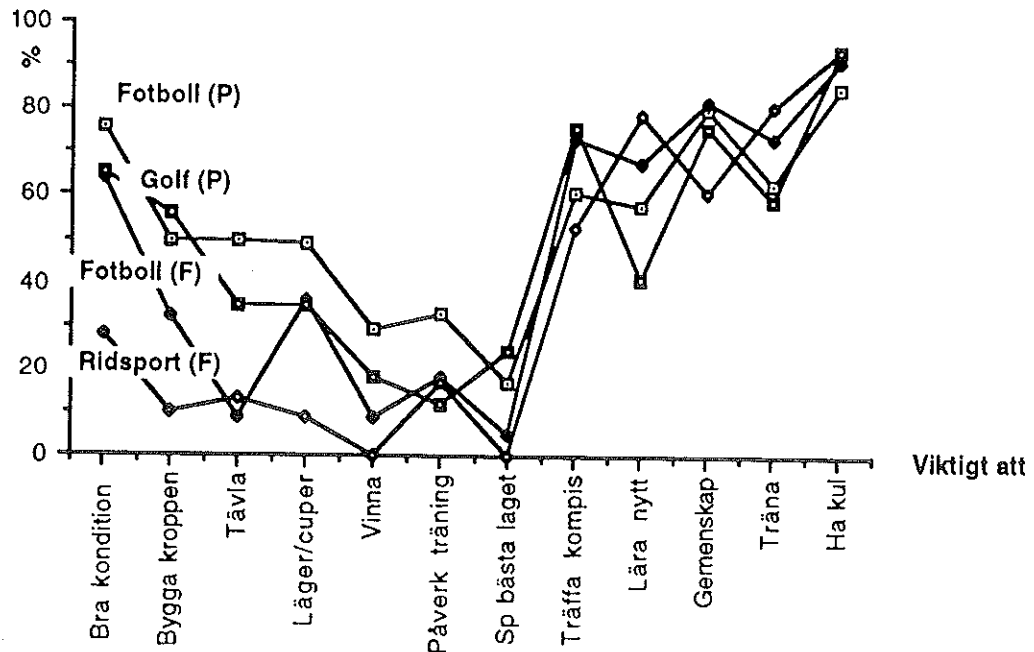
Studien i Kalmar omfattar inte så många elever att det blir möjligt att mera utförligt studera olika idrottsgrenar. Några enskilda idrottsgrenar är mera vanligt förekommande. Dessa är

- fotboll, som utövas av 39 % av pojkar och 20 % av flickor, vilka är med i idrottsförening.
- 12 % av de pojkar, som är med i idrottsförening sysslar med golf.
- bland flickor, som är med i idrottsförening, är det hela 34 % som sysslar med ridsport.

De grenar, som kan studeras - när vi skiljer mellan pojkar och flickor - blir

- fotboll både bland pojkar och flickor.
- golf bland pojkar
- ridsport bland flickor.

I figur 4 redovisas svarsmönstret för dessa fyra grupper.



Figur 4. Hur viktigt det är att få göra olika saker i idrottsförening efter kön och idrottsgren. Andel (%) som anger att resp skäl är mycket viktigt.

De skillnader, som framträder, tycks främst handla om hur viktigt man tycker det är att bygga upp sin kropp och vilken betydelse man lägger vid tävlingsmomentet. Ser vi till den första av dessa två inriktningar - att få bra kondition och att bygga upp sin kropp - kan man se två tydliga poler. Å ena sidan har vi pojkarna, som oberoende av om de ägnar sig åt fotboll eller golf, anger detta som viktigt. Å andra sidan har vi de flickor som ägnar sig åt ridsport och som tonar ned betydelsen av detta. Flickorna som sysslar med fotboll ligger någonstans mitt emellan.

Då det gäller tävlingsmomentet är det främst könsskillnaderna som framträder. Pojkarna ser detta som viktigare än flickorna. När vi väl kontrollerat för kön blir skillnaden mellan olika idrottsgrenar (de få vi kan studera) mycket små.

SAMMANFATTNING

Undersökningen ger oss en bild av vad de högstadieläver, som är med i idrottsförening, ser som det viktigaste innehållet i verksamheten. Detta kan ju stå både för vad de söker då de blir medlemmar och det budskap de uppfattar från idrottsrörelsens sida. Vi måste vara medvetna om att det bara är en sida av idrottsrörelsens budskap vi får - det är tolkningen från de som väljer att delta. Det finns också en annan sida - hur tolkas budskapet av de, som väljer att inte delta eller som valt att gå ur idrottsförening. Tyvärr kan vi från svaren inte utläsa det senare eftersom frågorna endast besvarats av de som är medlemmar.

Då man studerar sambandet mellan svaren - svarsmönstret - framträder tre tydliga faktorer, vilka både kan stå för ungdomarnas mål med deltagandet och också för deras tolkning av idrottens mål. Den första faktorn handlar om att tävla och att vinna. Den andra tar upp frågan om att bygga upp kroppen och att få bra kondition medan den tredje faktorn tar upp att ha kul och att uppleva gemenskap. De två första faktorerna tycks mäta olika aspekter av det Engström kallar investeringsvärde medan den tredje faktorn kan associeras till idrottens sociala värde. Som mindre tydliga framstår däremot de följande två faktorerna, nämligen att träna och lära sig nytt resp att träffa kamrater, att åka på läger/cuper och att påverka hur träningen läggs upp. Här tycks det alltså inte lika tydligt handla om formulerade mål sett från ungdomarnas synvinkel.

Då man ser på sambandet mellan svarsmönstret och olika bakgrundsvariabler framstår könsskillnaderna som helt dominerande. En närmare analys visar att dessa främst handlar om pojkarnas större engagemang i tävlingsmomentet och i att bygga upp kroppen. I gengäld är flickorna något mera engagerade i den sociala sidan men här är skillnaden mellan pojkar och flickor mindre. Ändock framstår könsskillnaderna som så väsentliga att det blir naturligt att hela tiden redovisa pojkar och flickor separat.

Vad är det då som ungdomar tycker är viktigast att göra i idrottsförening? Både pojkar och flickor framhäver att det viktigaste är att ha kul och att uppleva gemenskap. Därefter kommer - bland pojkar nästan lika viktigt, bland flickor längre efter - betydelsen av att bygga

upp sin kropp och att få bra kondition. Själva tävlingsmomentet intar en mera underordnad plats inte minst för flickorna. Att träna, att lära sig nytt liksom att träffa kamrater är också något som många tycker är viktigt. Däremot är det inte lika betydelsefullt att få åka på läger/cuper och att påverka hur träningen läggs upp. De viktigaste resultaten kan sammanfattas i följande tabell.

	Andel (%), som svarat att det är mycket viktigt	
	P	F
Att vinna	26	6
Att alltid spela bästa laget	12	3
Att tävla	41	18
Att bygga upp kroppe	50	27
Att få bra kondition	70	50
Att ha kul	87	93
Att uppleva gemenskap	68	75
Att träna	67	76
Att träffa kamrater	51	58

Övriga bakgrundsfaktorer - ålder, familjens ekonomiska resurser, invandraranknytning, val av kurs på högstadiet samt vilken idrottsgren man ägnar sig åt - tycks spela en betydligt mindre roll. I flera fall kan det vara så att dessa variabler spelar en större roll då det gäller frågan om man är med i idrottsförening än när det gäller attityder då man väl är med. Vi kan se att andelen som är med i idrottsförening varierar med

- Ålder - en lägre andel medlemmar i årskurs 9.
- Materiella resurser - andelen medlemmar ökar med familjens resurser.
- Val av kurs på högstadiet - de som väljer särskild kurs i matematik och engelska samt språk som tillval är oftare medlemmar.

Däremot skiljer sig "svenska ungdomar" och "invandrarungdomar" inte när gäller att vara med i idrottsförening. Man kan alltså tänkas sig att skillnaden i attityd till idrotten mellan olika grupper främst avgör om man är med eller ej. Då man är med blir olikartad bakgrund - med undantag av kön - mindre betydelsefull. Det kan här både handla om att

man redan från början har likartade värderingar och att deltagandet leder till att man utvecklar likartade värderingar.

Ser vi till ålder tycks det ske vissa förändringar under högstadiet. Engagemanget i att träna och att lära nytt tycks vara störst bland de yngsta.

Invandraranknytning tycks främst innebära - både bland pojkar och flickor - att man lägger något större vikt vid att bygga upp kroppen, att träna, att lära nytt, att ha kul och att uppleva gemenskap.

Ser vi till val av kurs på högstadiet är det mest framträdande att pojkar, som valt allmän kurs i båda ämnena och ej språk anger "att bygga upp sin kropp" som mindre viktigt än vad andra pojkar gör. Det finns en liknande tendens bland flickor, men skillnaden är långt ifrån lika stor som bland pojkarna.

Då man jämför lagidrott och individuell idrott liksom då man jämför olika idrottsgrenar (de få vi kan studera) så blir det framför allt könsskillnaderna som framträder. Några samband kan vi dock notera. Flickor, som ägnar sig åt lagidrott tycker det är viktigare att få bra kondition och att bygga upp sin kropp än vad flickor, som ägnar sig åt individuell idrott tycker.

Antalet elever, som deltagit i undersökningen, är alltför litet för att vi skall kunna göra någon mera omfattande studie av olika idrottsgrenar. Det blir endast möjligt att studera fotboll bland pojkar och flickor, golf bland pojkar och ridsport bland flickor. Även här är det då det gäller inställningen till att bygga upp sin kropp och få bra kondition som vi får några mer betydande skillnader. **Vi får här två poler - pojkar (oberoende av om de ägnar sig åt fotboll eller golf) tycker detta är viktigast medan flickor, som ägnar sig åt ridsport tonar ner detta moment. Flickor, som ägnar sig åt fotboll ligger här någonstans mittemellan.**

NOTER

1. Se Engström, L. M. : Idrottsvanor i förändring, sid 99-102. Rapport Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Institutionen för pedagogik, 1989.
2. Faktoranalys används för att studera sambandet mellan flera variabler. Man tänker sig då att bakom frågorna döljer sig ett antal dimensioner. Faktoranalys används ofta inom psykologi. Beräkningarna ha här gjorts med proceduren FACTOR i SAS (Statistical Analysis System).
3. Familjens **materiella resurser** har bedömts med utgångspunkt från bostadssituationen och tillgång till vissa kapitalvaror - bil, båt, sommarstuga. Utifrån dessa har familjerna indelats i fem grupper på följande sätt:

Ekonomisk grupp 1 :

Bor i villa/radhus

- + familjen har tillgång till sommarstuga
- + familjen har tillgång till båt man kan sova i
- + familjen har tillgång till bil

Ekonomisk grupp 2 :

Bor i villa/radhus/insatslägenhet/andelslägenhet

+ har tillgång till två av följande tre saker:

- * sommarstuga
- * båt man kan sova i
- * bil

Ekonomisk grupp 3 :

Övriga

Ekonomisk grupp 4 :

Bor i hyreslägenhet

+ har tillgång till en av följande tre saker:

- * sommarstuga
- * båt man kan sova i
- * bil

Ekonomisk grupp 5 :

Bor i villa/radhus

+ familjen har ej tillgång till sommarstuga

+ familjen har ej tillgång till båt man kan sova i

+ familjen har ej tillgång till bil

4. Variansanalys används för att studera skillnader med avseende på medelvärde mellan olika grupper. I det här sammanhanget används variansanalysen för att studera om det finns samband mellan olika bakgrundsvariabler och vad man söker inom idrottsförening. Dessa bakgrundsvariabler placeras i en viss ordning som utgår från antagande om att variablerna är mer eller mindre grundläggande. Här har variablerna placerats i följande ordning: kön, årskurs, familjens materiella resurser, invandrarbakgrund och val av kurs i matematik/engelska. I analysen studeras inverkan av en viss variabel efter kontroll för de variabler som föregår denna. I modellen studeras också om det förekommer eventuella samspel mellan kön och övriga bakgrundsvariabler. Med samspelseffekter (i det här fallet mellan kön och någon annan bakgrundsvariabel) menas att könsskillnaderna varierar beroende på vilket värde den andra variabeln har. Finns det t ex en samspelseffekt mellan kön och invandrarbakgrund innebär detta att könsskillnaderna är olika bland "svenska ungdomar" och bland ungdomar med invandrarbakgrund. Analyserna har genomförts med hjälp av proceduren GLM i SAS.

Publicerade rapporter från Forskningsenheten

- Andersson, T FRITIDS- OCH KULTURVANOR I BORÅS
BLAND UNGDOMAR OCH VUXNA
Borås kommun 1993
- Blomdahl, U DELTAR INVANDRARUNGDOMAR I FRITIDS-
OCH KULTURUTBUDET I MINDRE
UTSTRÄCKNING ÄN INFÖDDA SVENSKA
UNGDOMAR?
En studie av stadsdelen Navestad i Norrköping 1986
Beställes från Norrköping fritidsförvaltning. Tel:
011/15 00 00
- Blomdahl, U ERFARENHETSVERKSTAN - en utvärdering.
Boken är en utvärderingsrapport om Erfarenhets-
verkstan(EV) i Stockholmsstadsdelen Sättra.
Fritid Stockholm 1984
- Blomdahl, U FOLKRÖRELSENA OCH FOLKET - med utblick
mot framtiden.
Carlssons förlag 1990. Tel 08/11 23 49
- Blomdahl/
Elofsson FRITIDS- OCH KULTURVANOR I ESKILSTUNA
En studie av årskurserna 1-9. Beställes från
Eskilstunas fritidsförvaltning 1987
Tel. 016/10 19 19
- Blomdahl/
Elofsson FRITIDSAKTIVITETERNAS KUMULATIVITET -
En prövning av en generell hypotes.
Fritid Stockholm 1985
- Blomdahl/
Claesson FRITIDSGÅRDEN - dess besökare och framtid
Fritid Stockholm 1989
m.fl.
- Blomdahl/
Elofsson FRITIDSMÖNSTER MED AVSEENDE PÅ KÖN
OCH SOCIALGRUPP
Resultatredovisning.
Fritid Stockholm 1985 (slutsåld)
- Blomdahl, U GYNNAR DE OFFENTLIGA SATSNINGARNA PÅ
FRITIDSOMRÅDET DE REDAN GYNNADE ?
En granskning av budgetdepartementets utredning
i frågan.
Fritid Stockholm 1985
OBS! Utsåld - kan endast beställas i stencilupplaga i
enstaka exemplar.
- Blomdahl, U KAN BEFINTLIGA UNDERSÖKNINGAR
ANVÄNDAS FÖR ATT GÖRA UTSAGOR OM
OFFENTLIGT RESURSUUTNYTTJANDE PÅ
FRITIDS- OCH KULTUROMRÅDET?
Fritid Stockholm 1987
- Blomdahl, U MYT, VERKLIGHET OCH FRAMTID
Fritid Stockholm 1990
- Blomdahl, U PM- angående offentligt resursutnyttjande inom
fritidsområdet.
Fritid Stockholm 1990
- Blomdahl/
Elofsson STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
BIBLIOTEKSVANOR
En studie av den vuxna befolkningen. Fritid
Stockholm 1987
- Blomdahl/
Elofsson STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
FRITIDSVANOR
En studie av åldersgruppen 16-75 år. Tabellbilaga.
Fritid Stockholm 1987
- Blomdahl/
Elofsson STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
UTNYTTJANDE AV ÖPPEN VERKSAMHET
En studie av den vuxna befolkningen. Fritid
Stockholm 1987
- Blomdahl/
Elofsson STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
UTNYTTJANDE AV IDROTTS- OCH
MOTIONSANLÄGGNINGAR
En studie av den vuxna befolkningen.
Fritid Stockholm 1987
- Blomdahl/
Elofsson STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
UTNYTTJANDE AV PARKER OCH
GRÖNOMRÅDEN- En studie av den vuxna
befolkningen.
Fritid Stockholm 1987
- Blomdahl/
Elofsson UNGDOMAR-VÅLD-ORGANISERAD FRITIDS-
VERKSAMHET i Socialstyrelsens "Va säger dom?
Ungdomsforskarna." Utbildningsproduktion AB 1987
- Blomdahl/
Elofsson VILKEN FRITIDSVERKSAMHET VILL
STOCKHOLMARNAS OCH VÄSTERÅSARNAS
ATT KOMMUNERNA SKA SATSA PÅ?
En studie av den vuxna befolkningen. Fritid
Stockholm 1987
- Blomdahl, U VÄLFÄRDSMÄTNING INOM FRITIDS- OCH
REKREATIONS-OMRÅDET
Presentation, granskning och diskussion.
Fritid Stockholm 1979
- Claesson, Å FARSTA- UNGDOMARS FRITIDSVANOR
Fritid Stockholm 1988
- Claesson, Å FLICKOR OCH DEN ORGANISERADE FRITIDEN
Fritid Stockholm 1990
- Claesson, Å FLICKORS FRITID
Fritid Stockholm 1992
- Claesson, Å FRITIDS- OCH KULTURVANOR I ÖRN-
SKÖLDSVIK - en studie av grund och
gymnasieskolan.
Örnsköldsviks Kultur- och Fritidsförvaltning 1992
- Claesson, Å FRITIDSVANOR I GÖTEBORG - en studie av
årskurserna 1-9. 1990
Beställes från Fritid Göteborg tel. 031/61 27 10
- Claesson, Å MANNEKÅNGUPPVISNING ELLER UTELEK?
En utvärdering av ett flickprojekt.
Fritid Stockholm 1988
- Claesson, Å TENSTA-UNGDOMARS FRITIDSVANOR
Fritid Stockholm 1988
- Claesson, Å TRE ÅR MED BÅTSPORTGÅRDEN - En
utvärdering.
Lidingö kommun har profilerat sina fritidsgårdar.
Beställes från Lidingö fritidsförvaltning. 1988
Tel. 08/731 30 00
- Elofsson, S ENSAMBOENDE MÖDRARS FRITIDS- OCH
KULTURVANOR
Fritid Stockholm 1989
- Elofsson, S HUR SKILJER SIG PRIVAT- OCH OFFENTLIGT
ANSTÄLLDA VAD GÄLLER UTNYTTJANDE AV
DET OFFENTLIGA FRITIDSUTBUDET?
Fritid Stockholm 1991

- Elofsson, S KANSOCIOLOGISKA BAKGRUNDSFAKTORER
ELLER PSYKOLOGISKA MOTIVATIONS-
FAKTORER FRÄMST FÖRKLARA FRITIDS-
UTÖVANDET?
Fritid Stockholm 1989
- Elofsson, S MÅSTE MAN TRIVAS SÄMRE NÄR MAN BLIR
ÄLDRE
Fritid Stockholm 1992
- Elofsson, S SEMESTERVANOR
Fritid Stockholm 1989
- Elofsson, S VAD VILL FÖRÄLDRARNA ATT UNGDOMAR
SKALL GÖRA PÅ FRITIDEN?
Sett ur ungdomars perspektiv.
Fritid Stockholm 1991
- Elofsson, S VAD VILL UNGDOMAR GÖRA PÅ SIN FRITID?
Fritid Stockholm 1992
- Elofsson, S VAD ÄR BARN OCH UNGDOMAR
INTRESSERADE AV PÅ FRITIDEN
Fritid Stockholm 1992
- Elofsson, S VAD VILL SKOLUNGDOMAR I STOCKHOLM
FÖRBÄTTRA?
Fritid Stockholm 1992
- Elofsson, S VILKA BETYDER MEST FÖR VAD UNGDOMAR
VILL GÖRA PÅ FRITIDEN - FÖRÄLDRAR ELLER
KAMRATERNA?
Fritid Stockholm 1990
- Janhammar, A POJKARS AKTIVITET, FLICKORS PAS-
SIVITET ?
Fritid Stockholm 1993
- Karlsson, P NORRKÖPINGSELEVERNAS FRITIDSVANOR
1987 Beställes från Norrköpings fritidsförvaltning
Tel. 011/15 00 00
- Nordmark, L HUR MYCKET SATSAS PÅ 7-17 ÅRINGARS
KULTUR- OCH FRITIDSVERKSAMHET I
VÄSTERÅS
En jämförande studie med Stockholm.
Fritid Västerås 1985
- Pettersson, D BESÖKARE I PARKLEKEN
En beskrivning inför flickprojektet
Fritid Stockholm 1985
- Pettersson, D FRITIDSMETODIK FÖR TJEJER
Fritid Stockholm 1991
- Pettersson, D GÅRDSDEMOKRATI - PROJEKTET - En
utvärdering.
Fritid Stockholm 1989
- Pettersson, D VI BESTÄMMER TILLSAMMANS - En utvärdering
av gårds-kooperativet i Navestad. 1985
Beställes från Norrköpings fritidsförvaltning Tel:
011/15 00 00
- Wennhall, J BARN OCH UNGDOM I FÖRENING
En undersökning av grundskoleelevers
föreningsaktivitet på tre bostadsområden: Bäckby,
Hamre och Viksäng i Västerås. 1987
Beställes fr. Västerås fritidsförvaltning.
Tel. 021/16 00 00

Rapporterna kan beställas, om inte annat
anges, från Fritid Stockholm.

Tel: 08-785 83 59 eller fax: 08-653 27 36